

Uudenmaan liiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyvistä laeista

Maakuntahallitus 19.08.2024 § 108
339/03.00.00/2024

Tiivistelmä

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Uudenmaan liitolta lausuntoa liittyen valmistelemaansa hallituksen esitykseen ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ulkomaalaislakia, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä korkeaa osaamistasoa vaativaa työtä varten annettua lakia, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annettua lakia ja kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annettua lakia. Hallituksen esitys on valmisteltu työryhmätyönä ja valmisteluun ovat osallistuneet työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi sisäministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Maahanmuuttovirasto, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) ja Uudenmaan, Kaakkois-Suomen, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimisto). Lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alkupuolella. Lausunnon antamisen määräaika on 21.8.2024.

Asian tausta

Hallitusohjelman mukaan työperusteinen oleskelulupa sidotaan nykyistä vahvemmin työhön siten, että Suomesta on poistuttava, jos henkilön työsuhde loppuu eikä hän ole kolmen kuukauden kuluessa solminut uutta työsuhdetta. Hallitusohjelman mukaan laissa lisäksi säädetään, että työnantajan on ilmoitettava työperusteisella oleskeluluvalla Suomessa oleskelevan työsuhteen loppumisesta Maahanmuuttovirastolle sanktion uhalla. Lisäksi hallitusohjelman mukaan mahdollistetaan työnteko-oikeus työperusteisilla oleskeluluvilla samalla alalla sekä aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-alaksi.

Esityksellä tavoitellaan, että ulkomainen työvoima pysyisi maassa ja mahdollisen työttömyyden ja sen keston aikana löytäisi uuden työpaikan ja sitä kautta perusteen jatkaa maassa oleskelua. Tavoite on tärkeä siksi, että Suomeen ja osaksi yhteiskuntaa asettautunut työntekijä ei joutuisi poistumaan maasta. Tavoite on sitä myös tilanteessa, jossa työntekijällä on perhettä, joka on asettautunut maahan ja esimerkiksi lapset ovat päivähoitossa tai käyvät koulua. Tavoite on, että Suomeen kotoutuneelle tai kotoutumisen aloittaneelle olisi mahdollista jatkaa asumista Suomessa ja että perheen aikuisten ja lasten sosiaalisiin verkostoihin ja toimintaympäristöihin ei tulisi keskeytystä tai muutosta.

Työnantajan velvollisuudeksi tulisi tehdä ilmoitus Maahanmuuttovirastolle, kun sen työntekijän työt loppuvat ennenaikaisesti. Sääntelyllä saataisiin tarkemmin tietoa ulkomaalaisten työntekijöiden tilanteesta työmarkkinoilla. Ilmoittamisvelvollisuus ei sinänsä olisi uutta, koska laissa jo säädetään työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa tiettyjä tietoja, kun se ottaa palvelukseensa ulkomaalaisen työntekijän. Molempiin ilmoittamisvelvollisuuksiin liittyisi sanktion uhka, koska työntekijätietojen ilmoittamiseen liittyy jo voimassa olevan lain mukaan sanktion uhka.

Sääntelyä tarkennettaisiin, jolloin sanktiosääntelyn soveltaminen olisi selkeämpää ja toisaalta työnantajalla olisi selkeämmin tiedossa, missä ajassa ilmoittamiset tulee tehdä.

Esityksen tavoitteena on myös, että todetuille työvoimapula-aloille olisi nykyistä paremmin saatavilla työvoimaa ja että jo maassa oleskeleva työntekijän oleskeluluvan haltija voisi siten tilanteensa niin salliessa tehdä muitakin töitä kuin sitä, jota varten hänen oleskelulupansa on myönnetty. Uudistus olisi helpotus etenkin niille ulkomaalaisille työntekijöille, joille on myönnetty siis työntekijän oleskelulupa ja jotka jäisivät työttömäksi, koska tällöin he voisivat kuitenkin työskennellä todetulla työvoimapula-alalla ilman velvollisuutta hakea uutta työntekoon oikeuttavaa lupaa, kunhan lupa on voimassa.

Uudenmaan liiton lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö on esittänyt lausuntopyynnössään kolme asiakokonaisuutta, joista on pyydetty lausujan kanta ja perustelu. Lisäksi on esitetty mahdollisuus lausua asiasta yleisellä tasolla.

Ensimmäinen lausuttava asia: Ehdotuksen suoja-aika, jona aikana oleskelulupaa ei saisi peruuttaa, kun työntekijä jää työttömäksi

Kysymys: antaako säätelyehdotus riittävän pitkän suoja-ajan etsiä uusi työpaikka?

Uudenmaan liiton vastaus: ei

Perustelut:

Kolmen kuukauden suoja-aika ei tue hallituksen tavoitetta saada ulkomaalaisia osaajia ja työvoimaa Suomeen ja eikä tavoitetta saada työntekijät jäämään Suomeen. Erityisesti lyhyt suoja-aika aiheuttaa epävarmuutta perheiden muuttamiselle ja jäämiselle Suomeen. Eri pituiset suoja-ajat lisäävät eriarvoisuutta työntekijäryhmien välillä. Hallituksen esityksestä ei käy ilmi perustelua, miksi eripituisia suoja-aikoja on säädettävä.

Hallituksen esityksessä esitetty kolmen kuukauden suoja-aika uuden työpaikan löytämiseen on liian lyhyt. Hallituksen esitys ei huomioi rekrytointiprosesseihin liittyviä käytännön kysymyksiä. Rekrytointiprosessit voivat kestää jopa kuukausia erityisesti asiantuntija- ja johtotehtävien kohdalla. Työllisyystilanteen heikentyessä sopivan työpaikan löytyminen vie tavallista enemmän aikaa. Uuden työn löytyminen voi vaatia myös paikkakunnan vaihtoa, mikä osaltaan vie aikaa.

On huomattava, että maahanmuuttajien työllistymiseen ja esimerkiksi kielikoulutukseen käytetään jatkuvasti resursseja. Suomeen kotoutuneita ja kotoutuvia osaavia työntekijöitä ei pidä päästää muuttamaan muualle.

Toinen lausuttava asia: Työnantajan ilmoittamisvelvollisuus, kun työntekijän työt loppuvat ja siihen liitettävä sanktion uhka

Kysymys: onko esitys ilmoittamisen määräajoista 7/10 päivää riittävä?

Uudenmaan liiton vastaus: ei

Perustelut: Ilmoittamisvelvollisuuden selkeyttäminen on erittäin kannatettavaa kaikkien osapuolien oikeusturvan kannalta. Ilmoittamisvelvoitteen määräaika 7/10 päivää on todennäköisesti riittämätön. Määräajan pidentäminen kahteen viikkoon toimisi luontevasti, eikä aiheuttaisi tarpeettomia sanktion uhkatilanteita. Ilmoittamisvelvoitteen järjestämiseen ja toteuttamiseen on varattava riittävät resurssit, jotta työnantajilla on riittävät tiedot ilmoittamisvelvollisuudesta ja esimerkiksi järjestelmän moitteeton toimiminen voidaan taata. Riittävä resurssointi on tarpeen erityisesti, jos ilmoitusvelvollisuuteen liitetään sanktiointi.

Kysymys: Onko voimassa olevan sanktiosäätelyn soveltaminen riittävää ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä?

Uudenmaan liiton vastaus: kyllä

Perustelut: Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin sanktiointi on perusteltua. Jotta sanktioinnin uhka saadaan toimimaan toivotulla tavalla, on sen hallinnointiin varattava riittävästi resursseja. Viranomaisten resurssien tarpeen voidaan arvioida lisääntyvän valvonnan, tiedottamisen ja toimivien tietojärjestelmien kehittämisen vuoksi.

Kolmas lausuttava asia: Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille ja asetuksenantovaltuutus

Uudenmaan liiton lausunto: Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille on kannatettava uudistus. Uudistuksella voidaan vastata työvoimapulaan ja toisaalta työntekijöiden mahdollisuus työllistyä nopeammin paranee. Työvoimapula-alojen määrittely erillisellä asetuksella on kannatettavaa, sillä asetusta on mahdollista muuttaa työvoimatilanteen muuttuessa.

Neljäs lausuttava asia: Muuta lausuttavaa esityksestä

Ulkomaalaislakiin esitettävät muutokset eivät tue kaikilta osin maan hallituksen tärkeitä talouspoliittisia tavoitteita saada julkinen talous kestäväälle pohjalle ja saada aikaan kestävää kasvua. Muutokset eivät suoraan tue tavoitetta työllisyysasteen nostamisesta. Erityisesti esitetyt suoja-ajat heikentävät ulkomaalaisten työntekijöiden hakeutumista Suomeen ja asettumista suomeen.

Uudenmaan liitto esittää huolensa maan hallitusohjelmassa esitetyistä maahanmuuttajiin ja maahanmuuttoon kohdistuvat muutoksista, sillä ne heikentävät Suomen kansainvälistä houkuttelevuutta niin investointien kuin osaajien näkökulmasta. Suomi ja Uusimaa tarvitsevat tulevaisuudessa kansainvälisiä investointeja ja ulkomailta tulevaa työvoimaa.

Esittelijän päätösesitys:

Maakuntahallitus

- päättää antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausunnon.
- tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Esittelijä:

maakuntajohtaja Tuija Telén

Asian käsittely:

Asiasta käydyin keskustelun aikana maakuntahallituksen 2. varapuheenjohtaja Mervi Syväranta jäsen Johannes Niemisen kannattamana teki seuraavat lisäsehdotukset lausuntoon: Ensimmäinen lausuttava asia -otsikon Perustelut-osion toisen kappaleen loppuun lisätään seuraava: ”Tosin hallitus on linjannut helmikuussa 2024, että tässä lainsäädäntöehdotuksessa esitetään kolmea kuukautta pidempää aikaa EU:n sinisen kortin haltijan, kansallisen erityisasiantuntijan, kasvuyrittäjän ja ICT-direktiivin tarkoittaman johtajan ja asiantuntijan oleskeluluvan haltijoille.”

Neljäs lausuttava asia -otsikon ensimmäisen kappaleen loppuun lisätään seuraava: ”Uudenmaan liitto pitää kuitenkin hyvänä sitä, että pitempi suoja-aika on tulossa ainakin EU:n sinisen kortin haltijoille, kansallisille erityisasiantuntijoille, kasvuyrittäjille ja ICT-direktiivin tarkoittamille johtajan ja asiantuntijan oleskeluluvan haltijoille.”

Neljäs lausuttava asia -otsikon toisen kappaleen loppuun lisätään seuraava: ”Sinänsä hallituksen tavoite lisätä julkista taloutta hyödyttävää maahanmuuttoa on kannatettava.”

Koska oli tehty kannatettu vastaesitys, puheenjohtaja totesi, että asiasta oli äänestettävä. Suoritetussa äänestyksessä esittelijän pohjaesitystä kannattaneet äänestivät JAA ja Syvärannan vastaesitystä kannattaneet äänestivät EI.

Nimenhuudolla toimitetussa äänestyksessä annettiin yhteensä 14 ääntä.

JAA sai 9 ääntä, EI sai 5 ääntä.

JAA äänestivät: Eeva Hava, Reetta Hyvärinen, Tarja Kantola, Ulla Kaukola, Pirjo Komulainen, Minerva Krohn, Pia Lohikoski, Frida Sigfrids ja Merja Vikman-Kanerva.

EI äänestivät: Markku Markkula, Johannes Nieminen, Mervi Syväranta, Ritva Tarvainen, Tuomas Tikkanen.

Maakuntajohtajan pohjaesitys sai enemmän ääniä, joten se tuli maakuntahallituksen päätökseksi.

Päätös:

Maakuntahallitus

- **päätöksi antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausunnon.**
- **tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.**

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Eero Venäläinen
Asiantuntija Ulla-Mari Karhu